

**КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА
Історичний факультет**

Кафедра археології та музеєзнавства

ЗАТВЕРДЖУЮ
Заступник декана з науково-педагогічної
історичний факультет роботи

**РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
Правові аспекти охорони культурної спадщини**

для студентів

галузь знань **03 Гуманітарні науки**
спеціальність **032 Історія та археологія**
освітній рівень **другий (магістерський)**
освітня програма **Археологія**
вид дисципліни **обов'язкова**

Форма навчання	денна
Навчальний рік	2021 /2022
Семестр	2
Кількість кредитів ECTS	3
Мова викладання, навчання та оцінювання	українська
Форма заключного контролю	залік

Викладач: Пшеничний Тарас Юрійович, доктор історичних наук, асистент кафедри археології та музеєзнавства.

Пролонговано: на 20 08 /2022 н.р. «08» 2022 р.
(підпис, ПІБ, дата)

на 20 ___ /20 ___ н.р. (_____) « ___ » 20 ___ р.
(підпис, ПІБ, дата)

КИЇВ – 2021

Розробник: Пшеничний Тарас Юрійович, доктор історичних наук, кафедри археології та музеєзнавства.

ЗАТВЕРДЖЕНО

Зав. кафедри археології та музеєзнавства

 (Ростислав ТЕРПИЛОВСЬКИЙ)
(підпис)

Протокол № 10 від «23» червня 2021 р.

Схвалено науково - методичною комісією історичного факультету

Протокол від «26» 08 2021 року № 7

Голова науково-методичної комісії (Наталія ТЕРЕС)
(підпис)

«27» 08 2021 року

ВСТУП

1. Мета дисципліни – сформувати у студентів системну уяву про правові аспекти охорони культурної спадщини, широкий спектр спеціальної документації, яка супроводжує охорону таких пам'яток та сприяє вдосконаленню охоронних стандартів в Україні та світі.

2. Попередні вимоги до опанування або вибору навчальної дисципліни:

1. *Знати* спеціальну законодавчу базу, яка регламентує охорону культурної спадщини.
2. *Вміти* аналізувати вітчизняний та зарубіжний досвід правового супроводу в охороні культурної спадщини.
3. *Володіти елементарними навичками джерельної критики, історичного аналізу, встановлення причинно-наслідкових зв'язків*

3. Анотація навчальної дисципліни:

Культурна спадщина України складається з широкого спектру матеріальних та нематеріальних пам'яток. Актуальні проблеми їхнього збереження, реставрації та розвитку зумовлюють необхідність переосмислення інструментарію для їхнього збереження, розробки таких науково-обґрунтованих програм, які сприятимуть розширенню та деталізації пам'ятко-охоронного законодавства в напрямку збереження культурної спадщини; вдосконаленню стандартів науково-проектної документації; вирішенню соціальних проблем, збільшенню рівня інвестицій та економічного розвитку історичного міста.

В Україні спостерігаємо неналежне та споживацьке ставлення до культурної спадщини, а відсутність програми дослідження та розвитку пам'яток, дотримання основного законодавства сприяє спотворенню та фрагментації історико-культурного ландшафту міста.

4. Завдання (навчальні цілі): формування цілісної системи знань про законодавче забезпечення охорони та збереження матеріальної та нематеріальної спадщини, що включає цілий комплекс охоронних заходів (реставрація, реконструкція, модернізація, облік, фіксація тощо). У результаті вивчення курсу студенти повинні *засвоїти* сучасні механізми збереження культурної спадщини, *вміти* вибирати відповідні методики та розробляти теоретичні моделі для правового супроводу пам'ятки, яка підлягає збереженню.

Дисципліна спрямована на формування наступних програмних компетентностей:

ЗК 05. здатність спілкуватися з представниками інших професійних груп різного рівня (з експертами з інших галузей знань/видів економічної діяльності);

ЗК 08. цінування та повага різноманітності та мультикультурності;

ФК 03. здатність презентувати та обговорювати результати досліджень і професійної діяльності у сфері історії та археології;

ФК 06. здатність здійснювати експертний аналіз в предметній області;

ФК 12. здатність до науково-фондової роботи, польових описів, комплектування, обліку, обробки і класифікації, реконструкції, забезпечення збереження археологічних зібрань.

5. Результати навчання за дисципліною:

Результат навчання (1. знати; 2. вміти; 3. комунікація; 4. автономність та відповідальність)		Форми (та/або методи і технології) викладання і навчання	Методи оцінювання та пороговий критерій оцінювання (за необхідності)	Відсоток у підсумковій оцінці з дисципліни
Ко д	Результат навчання			
1.1.	Знати теоретико-методологічні основи сучасних пам'яткоохоронних досліджень.	лекція, семінар, самостійна робота	усне опитування, контрольна робота з тем ЗМ1 (тест)	15
1.2.	Знати українську законодавчу базу та нормативне забезпечення з охорони пам'яток матеріальної та нематеріальної культури.	лекція, самостійна робота	індивідуальне завдання	10
1.3.	Вміти характеризувати положення основних теоретичних концепцій пам'яткоохоронної справи.	лекція, самостійна робота	індивідуальне завдання	15
1.4.	Вміти аналізувати діяльність пам'яткоохоронних установ України та країн Європейського Союзу.	лекція, семінар, самостійна робота	усне опитування; контрольна робота з тем ЗМ2 (тест)	20
1.5.	Вміти провести порівняльний аналіз діяльності громадських організацій у сфері збереження культурної спадщини, аналізувати регіональні програми збереження культурної спадщини	лекція, семінар, самостійна робота	усне опитування, контрольна робота з тем ЗМ1 (тест)	10
2.1	Вміти з'ясувати актуальні проблеми пам'яткоохоронної діяльності.	лекція, семінар, самостійна робота	усне опитування; контрольна робота з тем ЗМ2 (тест)	10
2.2	Вміти визначати порушення вимог законодавства про охорону культурної спадщини.	лекція, самостійна робота	підсумкова контрольна робота	10
4.1.	Вміти надавати експертну оцінку об'єктам культурної спадщини.	лекція, самостійна робота	підсумкова контрольна робота	10

7. Схема формування оцінки.

7.1 Форми оцінювання студентів:

- семестрове оцінювання:

1. Контрольна робота з тем ЗМ1 (тест): РН 1.1, 1.5. — 10 балів/ 6 балів*.
2. Контрольна робота з тем ЗМ2 (тест): РН 1.4., 2.1.— 10 балів/ 6 балів.
3. Індивідуальне завдання 1: РН 1.2. - 10 балів/ 6 балів.
4. Індивідуальне завдання 2: РН 1.3. - 15 балів/ 9 балів.
5. Оцінювання роботи під час семінарських занять (ЗМ 1): РН 1.1., 1.5. - 15 балів/ 9 балів.
6. Оцінювання роботи під час семінарських занять (ЗМ 2): РН 1.4., 2.1. - 20 балів/ 12 балів.
7. Підсумкова контрольна робота Р.Н. 2.2., 4.1. - 20 балів / 12 балів

* максимальний бал/ пороговий бал для отримання позитивної оцінки з відповідної форми контролю.

- підсумкове оцінювання: залік.

7.2 Організація оцінювання:

Контроль знань студента здійснюється за модульно-рейтинговою системою. Загальну кількість балів студента формують семестрові бали, отримані з усіх тем двох змістових модулів (бали, отримані за модульні контрольні роботи (у формі тестування); бали, отримані за виконання індивідуальних завдань; бали, отримані за роботу на семінарських заняттях, а також бали, які отримані за підсумкову контрольну роботу.

(Зразки тестових завдань для модульних контрольних робіт, перелік індивідуальних завдань, питання та завдання підсумкової контрольної роботи див. Навчально-методичний комплекс з даної дисципліни).

Зміст курсу поділений на 2 змістових модулі. Кожний змістовий модуль включає в себе лекції, семінари, самостійну роботу студентів, які завершуються рейтинговим контролем рівня засвоєння знань програмного матеріалу відповідної частини курсу. У змістовий модуль 1 (ЗМ1) входять теми 1 - 6, у змістовий модуль 2 (ЗМ2) – теми 7 –10.

Результати навчальної діяльності студентів оцінюються за 100-бальною шкалою.

Змістовий модуль 1 Домодерні та модерні нації: теоретичні дискусії, типи, долі			Змістовий модуль 2 Теорії націоналізму: етимологія, генеза, типи			Підсумковий контрольна робота / залік
35 залікових балів (максимум)			45 залікових балів (максимум)			
Самостійна робота (виконання індивідуального завдання)	Семінари	Модульний контроль	Самостійна робота (виконання індивідуального завдання)	Семінари	Модульний контроль	
10 (максимум)	15 (максимум)	10 (максимум)	15 (максимум)	20 (максимум)	10 максимум	

Предметом самостійної роботи студентів є опрацювання ними як окремих тем, так і деяких розділів тем програми курсу. Перевірка рівня засвоєння матеріалу самостійно опрацьованих тем чи окремих розділів здійснюється під час семінарських занять, оцінювання індивідуальних завдань (реферат, есе), модульних контрольних робіт, підсумкової контрольної роботи.

Упродовж семестру оцінюється робота студента *під час кожного семінару* (доповідь, доповнення, участь у дискусії). Під час семінару студент має можливість досягти від 1 до 5 балів. Критеріями оцінювання відповіді студента під час семінару є:

- повнота розкриття питання 1-2 бали;

- логіка викладення 1 бал;
- використання основної і додаткової літератури 1 бал;
- аналітичні міркування, вміння робити висновки 1 бал.

Виконані індивідуальні завдання (презентації та есе). Есе студент подає викладачеві не пізніше ніж за два тижні до проведення модульного контролю з відповідного Змістового модулю, зокрема, **Індивідуальне завдання 1** (орієнтовно до 1 квітня) і **Індивідуальне завдання 2** (орієнтовно до 1 червня).

Критерії оцінки **Індивідуального завдання 1 (презентація):**

- глибоке розкриття проблеми, відображена власна позиція 9-10 балів;
- тема розкрита неповно 6-8 балів;
- презентація суто компілятивного рівня 3-4 бали;
- розкритий лише окремий аспект 1-2 бали.

Теми презентацій викладач пропонує студентам на лекційних заняттях перед семінарським заняттям.

Критерії оцінки **Індивідуального завдання 2 (есе):**

1. глибоке розкриття проблеми, відображена власна позиція 13-15 балів;
2. обґрунтоване розкриття проблеми 10-12 балів;
3. тема розкрита неповністю, обмежена джерельна база та обґрунтування 7-9 балів;
4. робота переважно компілятивного рівня 4-6 бали;
5. розкритий лише один окремий аспект теми 1-3 бали.

Тематику есе викладач пропонує студентам на першому семінарському занятті модулю (орієнтовно перша декада квітня).

Після завершення відповідно Змістового модулю 1 і Змістового модулю 2 проводяться **модульні контрольні роботи (МК)**, зокрема, **Контрольна робота ЗМ1** (остання декада березня) і **Контрольна робота ЗМ2** (остання декада травня).

Участь студентів в контрольних заходах обов'язкова. МК проводиться у письмовій тестовій формі. Тест містить 20 тестових завдань, правильна відповідь на кожне з яких оцінюється в 0,5 бала. Максимальна кількість балів, яку студент може набрати за МК – 10 балів. Студент, який не виконав вимоги по самостійній роботі, не допускається до складання МК, і даний модуль йому не зараховується.

На передостанньому семінарському занятті з дисципліни проводиться **підсумкова контрольна робота (2 завдання)**.

Критерії оцінювання підсумкової контрольної роботи (від 1 до 10 балів за одне завдання)

- Відповідь повна, подане власне бачення проблеми 10 балів;
- Відповідь повна, подане власне бачення проблеми та зроблені ґрунтовні висновки, проте наявні окремі незначні помилки при викладі фактичного матеріалу 9 балів;
- Відповідь відображає знання фактичного матеріалу 8 балів;
- Відповідь демонструє знання фактичного матеріалу, але допущені окремі помилки 6-7 балів;
- Відповідь фрагментарна, відображені лише окремі аспекти проблеми 4-5 балів;
- Відповідь фрагментарна, наявні суттєві помилки при викладі 2-3 балів;
- Відповідь містить значні помилки елементарного рівня 1 бал.

Бали, які отримані студентом на підсумковій контрольній роботі, додаються до балів набраних студентом за результатами семестрового оцінювання (семінари, модульні контрольні роботи, презентації, есе).

Умовою допуску до підсумкової контрольної роботи (заліку) є отримання студентом під час семестрового оцінювання не менше ніж 40 балів (*критично-розрахунковий мінімум*). При цьому обов'язковим є успішне складання модульних контрольних робіт та виконання індивідуальних робіт, передбачених робочою програмою навчальної дисципліни. **Рекомендований мінімум** для допуску до підсумкової контрольної роботи (заліку) – **48 балів**.

При простому розрахунку отримуємо:

	Семестрова кількість балів	ПКР (підсумкова контрольна робота) / залік	Підсумкова оцінка
<i>Мінімум</i>	<i>48</i>	<i>12</i>	<i>60</i>
Максимум	80	20	100

У випадку відсутності студента з поважних причин відпрацювання та перездачі модульних контрольних робіт здійснюються у відповідності до «Положення про порядок оцінювання знань студентів при кредитно-модульній системі організації навчального процесу» від 1 жовтня 2010 року.

Залік виставляється за результатами роботи студента впродовж усього семестру і не передбачає додаткових заходів оцінювання для успішних студентів. Студент, який набрав суму балів **не менше** встановленого мінімуму залікових балів (60) має право, за погодженням з викладачем, не виконувати підсумкову контрольну роботу. У випадку, коли студент має бажання збільшити кількість балів (але не більше ніж до 100) він складає залік.

7.3 Шкала відповідності оцінок

Зараховано / Passed	60-100
Не зараховано / Fail	0-59

8. Структура навчальної дисципліни. Тематичний план лекцій та семінарських занять.

№ п/п	Номер і назва теми	Кількість годин		
		лекції	семінари	Самостійна робота
<i>Розділ 1. Актуальні проблеми охорони культурної спадщини.</i>				
1	Вступ. Тема 1. Охорона культурної спадщини, як складова національної безпеки України.	1	-	5
2	Тема 2. Українська законодавча база та нормативне забезпечення охорони культурної спадщини.	1	1	5
3	Тема 3. Міжнародна база документів щодо збереження культурної спадщини.	1	1	5
4	Тема 4. Пам'ятки національного значення та їхній правовий супровід.	1	1	5
5	Тема 5. Пам'ятки місцевого значення та їхній правовий супровід.	2	1	5
6	Тема 6. Закордонний досвід у сфері збереження культурної спадщини.	2	1	6
7	<i>Індивідуальна робота 1</i>	-	-	5
8	<i>Контрольна робота з тем ЗМ1 (тест)</i>	-	1	-
<i>Розділ 2. Міжнародний досвід охорони культурної спадщини</i>				
9	Тема 7. Міжнародне право та охорона культурної спадщини в умовах війн, збройних конфліктів та природних катаклізмів.	2	2	4
10	Тема 8. ЮНЕСКО: мета створення, пріоритетні завдання діяльності. Співробітництво України та ЮНЕСКО.	2	2	5
11	Тема 9. Роль громадськості в охороні культурної спадщини. Суспільна відповідальність за історичну спадщину.	2	2	5
12	Тема 10. Роль громадських організацій та волонтерських рухів в охороні культурної спадщини України.	1	1	5
13	<i>Індивідуальна робота 2</i>	-	-	5
14	<i>Контрольна робота з тем ЗМ 2 (тест)</i>	1	-	-
15	<i>Підсумкова контрольна робота</i>	-	1	-
	ВСЬОГО	16	14	60

Загальний обсяг 90 год., в тому числі:

Лекцій – **16 год.**

Семінари – **14 год.**

Самостійна робота -**60 год.**

9. Рекомендовані джерела:

Основна:

1. ЗАКОН УКРАЇНИ Про охорону культурної спадщини Із змінами і доповненнями, <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1805-14#Text>
2. Положення про порядок визначення наукових об'єктів, що становлять національне надбання (Із змінами, внесеними згідно з Постановами КМ N 1543 від 28.09. 03 527 від 01.04.04 N 1709 від 19.12.2005).
3. Закон України про охорону археологічної спадщини. <https://ips.ligazakon.net/document/view/t041626?an=155> .
4. Інструкція про порядок визначення оціночної та страхової вартості пам'яток Музейного фонду України (Із змінами, внесеними згідно з Наказом Міністерства культури і мистецтв N 481 від 06.08.2005)
5. Закон України Про Національний архівний фонд та архівні установи, <https://ips.ligazakon.net/document/T381400> .
6. ПОРЯДОК обліку об'єктів культурної спадщини, <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0941-19#Text> .
7. ПОСТАНОВА Про затвердження Порядку визначення категорій пам'яток, <https://ips.ligazakon.net/document/view/KP190452> .
8. Постанова Кабінету Міністрів України від 28.12.2005 N1768 "Про затвердження Порядку укладення охоронних договорів на пам'ятки культурної спадщини".
9. Конвенція про охорону архітектурної спадщини Європи від 3 жовтня 1985 року // Офіційний вісник України від 25.10.2006 - 2006 р., № 41.
10. Міжнародні засади охорони нерухомої культурної спадщини. - К.: Фенікс, 2008. - 176 с.
11. Конвенція «Про охорону всесвітньої культурної і природної спадщини» від 16 листопада 1972 р. // Культурна спадщина України. Правові засади збереження, відтворення та охорони культурно-історичного середовища: Зб. офіц. док. / Упоряд. В. І. Фрич; Відл. ред. М. В. Гарник. - К.: Істина, 2002. - 336 с.
12. Конвенція про заходи, спрямовані на заборону та запобігання незаконному ввезенню, вивезенню та передачі права власності на культурні цінності від 14 листопада 1970 року // Відомості Верховної Ради Української РСР. - 1988. - №8. - Ст. 211.
13. Чорноморська конвенція про співробітництво у галузі культури, освіти, науки та інформації від 06.03.1993 року // Зібрання чинних міжнародних договорів України - 2004 р., № 4, / Книга 2 /.
14. Конвенція про охорону підводної культурної спадщини від 2 листопада 2001 року // Урядовий кур'єр від 12.10.2006 - № 191.
15. Угода про вивезення та ввезення культурних цінностей від 28 вересня 2001 року // Офіційний вісник України від 22.02.2006 - 2006 р., № 6.
16. Конвенція про охорону нематеріальної культурної спадщини від 17 жовтня 2003 року // Урядовий кур'єр від 01.04.2008 - № 60.
17. Європейська конвенція про правопорушення щодо культурних цінностей від 23 червня 1985 р. // Культурна спадщина України. Правові засади збереження, відтворення та охорони культурно-історичного середовища: Зб. офіц. док. / Упоряд. В. І. Фрич; Відп. ред. М. В. Гарник. - К.: Істина, 2002. - 336 с.
18. Конвенція ЮНІДРУА по поверненню викрадених або незаконно вивезених культурних цінностей від 24 червня 1995 року // «Бібліотека З&Б», №13 від 25 березня 2000 р.
19. Закон України «Про затвердження Загальнодержавної програми збереження та використання об'єктів культурної спадщини на 2004-2010 роки» від 20 квітня 2004 року №1692-IV // Урядовий кур'єр від 19.05.2004 - № 92.

Додаткова:

1. Андрес Г.О. Охорона культурної спадщини України в контексті світових інтеграційних процесів (друга половина XX – поч. XXI ст.): Автореф. на здобуття наук. ступеня канд. мистецтвознавства за спец.: 26.00.05 – музеєзнавство, пам'яткознавство / Г.О. Андрес. – К., 2009.
2. Каткова Т. Г., Каткова Т. В. Особливості розслідування злочинів, пов'язаних із посяганнями на культурну спадщину: Т. Г. Каткова, Т. В. Каткова. – Х. : Право, 2011. – 240 с.
3. Катаргіна Т.І. Збереження культурної спадщини у Великій Британії, США, Канаді (історія і сучасність). – Київ: Інститут історії України НАН України, 2003. – 186 с.
4. Курило Т.В. Правова охорона культурної спадщини України. – Л.: Львівський юридичний інститут МВС України, 2005. – 156 с.
5. Малишева О.В. Нормативно-законодавча база з питань охорони пам'ятників в Україні: проблеми та шляхи вирішення / О.В. Малишева // Актуальні проблеми державного управління. – Харків: Магістр, 2006. - № 1(27). – С. 109-116.
6. Опалько Ю.В. Збереження культурно-історичної спадщини в Сучасній Україні: проблеми та перспективи. // Стратегічні пріоритети. – Київ, 2007. - № 1(2). – С. 83-88.
7. Стрільчук Л., Петрович В. Система державної політики в галузі збереження та охорони культурної спадщини. Старий Луцьк. Науково-інформаційний збірник. Вип. XIII. Луцьк, 2017. С. 5 – 14.
8. Терес Н. Міжнародна охорона нематеріальної культурної спадщини: світовий та український досвід / Наталія Терес // Етнічна історія народів Європи: зб. наукових праць. – 2011. – Вип. 36. – С. 58–63.
9. Шидловський П.С. Пам'ятки первісності: суспільна користь чи гальмо інвестиційного процесу? // Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Історія. - К., 2016. - № 4(131), С. 85–89, <https://doi.org/10.5281/zenodo.1206230> .
10. Шилепницький П.І. Дослідження природи державно-приватного партнерства // Регіональна економіка. - Київ, 2010. - № 3. – С. 187-194.
11. Холодок В. Довірче управління об'єктами історико-культурної та природної спадщини: зарубіжний досвід. // Вісник Національної академії державного управління. – Київ, 2012.
12. Холодок В. Д. Державне управління охороною культурної спадщини в Україні: автореф. дис. ... канд. наук з держ. упр.: 25.00.02; Нац. акад. держ. упр. при Президентові України, Харків. регіон. ін-т держ. упр. Харків, 2014. 20 с.
13. Forrest C. International Law and the Protection of Cultural Heritage. Routledge, 2012. 480 p.

Теми семінарських занять до курсу

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1.	Правовий моніторинг охорони культурної спадщини в Україні.	2
2.	Регіональні інспекції з охорони культурної спадщини та їхнє поле діяльності.	2
3.	Експертиза об'єктів культурної спадщини	2
4.	Українське та зарубіжне правове поле охорони культурної спадщини (спільні та відмінні риси)	2
5.	Цифровий ресурс пам'яток культури: наповнення, обслуговування та популяризація.	2
6.	Регіональні програми збереження культурної спадщини та їхня правова база.	2
7.	Визначення ролі ЮНЕСКО в охороні та збереженні культурної спадщини.	2
Разом:		14